

Obs! 16/8

EXTREMISM I USA:

Den socialpsykologiska bakgrunden

EN MANGD förklaringar av socialpsykologisk art har givits av högerradikalismen under tiden efter kriget och liknande företeelser i tidigare amerikansk historia. I stor utsträckning rör man sig härvid med begrepp som är så dunkla att de kan användas nära nog hur som helst och med påståenden om korrelationer som till sin natur är omöjliga att verifiera; psykoanalytiska och marxistiska influenser ger en viss glans åt denna historieskrivning utan fruktan och utan forskning. En skildrare av 1920-talets Ku Klux Klan förklarar exempelvis att första världskriget på grund av sitt snabba slut inte gav den utlösning som upphetsningen inför kriget krävde; därför måste amerikanerna kasta sig över katoliker, judar, främlingar och negrer. En annan författare talar om tråkigheten i småstäderna och på landsbygden som orsak till denna rörelse. Det påstås att fruktan och besvikelse ligger bakom all extraordnär politisk aktivitet, och sedan funderar man ut vilka som rimligen bör känna fruktan och besvikelse — klicheér, som det inte är svårt att placera. Man konstruerar en pseudokonservativ personlighetstyp, som på äkta psykoanalytiskt sätt säges vara konventionell och undergiven i sitt medvetande men egentligen, i det undermedvetna, är full av våldsbegär och förstörelsebegär; hundra procentamerikanen, som detta porträtt föreställer, är därför i själva verket inställd på att slå ned amerikanska värden och institutioner. Det talas om en amerikansk rotlöshet, som leder till extrema aktioner. De grupper som är i ett osäkert läge — håller på att bli rika eller fattiga eller att klättra upp eller ned inom den etniska hierarkin — anses av detta skäl vara fallna för ytterligheter; helt behändigt får man därigenom en förklaring till att McCarthy fått starkt stöd av ett antal nyrika Texasmiljonärer.

En del av dessa tolkningar tycks mig vara rent nonsens, nästan alla är oätkomliga för empirisk prövning. Hur skall man få reda på om Daughters of the American Revolution är mera besvikna än andra kvinnor, om McCarthys anhängare är annorlunda beskaftade än ordinära republikaner eller demokrater? Ibland är förklaringarna blott stycken av ett slutet och helt otillgängligt begreppssystem; om en psykolog påstår att de som ivrigast säger sig kämpa för de-

Mellankrigsextremism: nya medlemmar av en Ku Klux Klan-avdelning i Maryland avlägger inträdeseden.

mokratien i verkligheten vill slå ihjäl den, kan man bara lyfta på hatten och gå vidare.

I det följande skall jag stanna endast vid de relativt få saker som man vet om läget.

De viktigaste källorna för en dylik redogörelse är opinionsundersökningar och valsiffror. Särskilt är de många opinionsundersökningar som gjorts på området utomordentligt värdefulla. De visar först och främst att ett överväldigande flertal — så gott som alla med en bestämd mening — säger sig hylla de demokratiska principer som uppstår det demokratiska statskicket. De förklarar det vara "bättre att dö till försvar för friheten än att leva utan den", de uttalar sig mot statsdirigering av religiös och politisk verksamhet, de håller på press- och yttrandefrihet. Men en under efterkrigsåren starkt växande grupp godtar eller kräver stora begränsningar av dessa friheter för vissa riktningar. Omkring 80 procent vill att kommunister ej skall få tala i radio, 70 procent vill förbjuda dem att uppträda som talare eller att tjänstgöra som lärare; en stor del av befolkningen, i vissa fall en majoritet, uttalar sig på samma sätt om socialister och ateister. Man har förväntat sig över motsättningen mellan hållningen till de allmänna grundsatserna och de konkreta frågorna. Något märkvärdigt synes dock inte ligga i detta. Attityden kan lätt motiveras med att man måste försvara demokratin genom att slå ned dess fiender eller med att de ideala principerna inte är tillämpliga i krislägen. Dylika resonemang är uppenbarligen till en viss grad hållbara och torde överallt vara gångbara. Då stora inskränkningar i tryckfriheten genomfördes eller förbereddes i Sverige under kriget reagerade endast ett fåtal, men nästan alla ansåg sig i princip hålla på tryckfrihet.

Stämningarna inom skilda folkgrupper har också i viss utsträckning blivit belysta genom samma metoder. En opinionsundersökning, som publicerades i juni 1954, upptog frågan om hållningen till McCarthys verksamhet, och härvid registrerade svaren även graden av intensitet i åsikterna. Omkring en tredjedel ställde sig välvilliga till McCarthy, medan omkring 40 procent av svaren gick i motsatt riktning (sedan dess har den avvisande hållningen enligt flera undersökningar

års ålder samt i de nyengelska staterna. Av judarna var 65 procent intensivt mot McCarthy, medan 5 procent intensivt gillade hans verksamhet; av protestanterna var 2 av 3 mot McCarthy.

Andra undersökningar som gällt opinionen i sakfrågor ger i det stora hela liknande resultat: med högre bildning följer, synes det, större tolerans, större motstånd mot frihetsbegränsningar och för högerradikalismen typiska attityder. På sådana frågor som om yttranderätten skall begränsas för vissa riktningar, om förutvarande kommunister skall få vara skollärare, om kommunismen skall stöderas i skolorna, svarar de mera bildade genomgående relativt liberalt; den sistnämnda frågan besvarades, exempelvis, vid en Gallupundersökning 1954 med nej av 16 procent bland de vid college utbildade, av 31 procent bland dem som blott gått igenom folkskola. De yngre är mera toleranta än de äldre; i gruppen 21—29 år ville 74 procent att kommunismen skulle stöderas i skolorna, i gruppen över 50 år var samma siffra 59 procent. Professor Stouffers nyligen publicerade stora specialundersökning visar att kravet på långtgående åtgärder mot kommunismen — i regel förbundet med stark fruktan för denna rörelse — är större bland obildade än bland bildade, bland vanligt folk än bland politiskt ledande personer, bland lantfolk än bland stadsfolk, bland kvinnor än bland män, bland gamla än bland unga, bland folk som regelbundet går i kyrkan än bland andra.

En rad organisationer med stort eller övervägande medelklassklientel har varit särskilt verksamma inom högerradikalismen, medan de stora arbetarorganisationerna intagit en motsatt position. Det tycks inte stämma med de undersökningar jag här berört. Förklaringar är emellertid inte svåra att finna. Det är intet underligt att den mest medvetna och aggressiva amerikanismen och konformismen finns inom vissa medelklassgrupper — starkt företrädda inom sådana organisationer som American Legion och Daughters of the American Revolution — även om det stora flertalet inom klassen är av annan mening. För att närmare klarlägga läget skulle det behövas uppgifter om medlemmarnas sociala läge, som inte står att få — ordet medelklass är så vagt att det knappast är användbart; möjligt är att särskilt de aktiva inom föreningar av denna art är socialt "svävande" personer, som just genom sin aktivitet söker vinna prestige och en säkrare ställning. Det är inte heller förvånande om ledningen av de stora arbetarorganisationerna

van vid att strida för förningsrätt och andra friheter — intar en mera avvisande och mera nedveten hållning till högerradikalismen än en stor del av medlemmarna. Framför allt bör beaktas att ett godtagande eller avvisande av exempelvis McCarthys verksamhet eller en viss frihetsinskränkning inte innebär att man identifierar sig med någon ideologi eller någon rörelse och att just därför något säkert sammanhang mellan en organisations resolutioner och medlemmarnas hållning inte kan förutsättas.

Några korrelationer synes relativt lätta att förklara. Högerradikalismens vinster bland katolikerna kan ses mot bakgrunden av att den katolska kyrkan i det hela är mera auktoritärt organiserad och mindre inställd på den politiska frihetens upprätthållande än många andra kristna samfund, att McCarthy är katolik, att de amerikaner som härstammar från av Ryssland undertryckta länder (polacker, tjecker, ungrare) är katoliker; att bland de sistnämnda folkgrupperna högerradikalismen är särskilt spridd torde stå utom tvivel. Att judarna — liksom enligt olika uppgifter i varje fall de bildade negrerna — är kompakt mot högerradikalismen förklaras av att de mest extrema högerradikala är fientliga mot religiösa och etniska minoriteter samt att angrepp på friheten måste te sig särskilt farliga för sådana vid diskriminering vana grupper.

HERBERT TINGSTEN

Tidigare artiklar i denna serie av Herbert Tingsten har varit införda den 7, 10 och 13 augusti.

blivit vida starkare); de som var mot McCarthy kände i regel mera intensivt än de som var för honom. En mycket stark korrelation framträdde mellan högre bildning och kritik av McCarthy; detta framgår av nedanstående sammanställning.

Uppfattningar om McCarthy.

	För McCarthy	Mot McCarthy	Ingen åsikt
Collegebildade	32	62	6
Läroverksbildade	36	45	19
Folkskolebildade	33	33	34

Det bör här tilläggas att av stickprov att döma de stora sensationstidningarna i New York och på andra håll är benägna att stödja McCarthy, medan denne kritiserar av de mera ansedda tidningarna.

I den nämnda undersökningen gjordes också en visserligen mycket schematisk uppdelning av de svarande på olika yrken. Självfallet med tanke på de redan anförda siffrorna visade det sig att oviljan mot McCarthy steg med yrkets sociala och ekonomiska status. Bland jordbrukarna — någon differentiering inom denna grupp gjordes inte — hade McCarthy de största sympatierna. Det klarlades också att McCarthy hade jämförelsevis starkt stöd bland katoliker (50 procent), republikaner och personer över 50